

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1361
Toplantı Tarihi/Sayısı : 18.4.2024/45
Karar Numarası : 2024/390
Başvuran : B. A.
Başvuran Vekili : Av. M. Ç.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : 1. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü
2. Şanlıurfa Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü
Muhatap Adres : 1.Hırka-1 Şerif Mahallesi Adnan Menderes Bulvarı No:64,
34091 Fatih/İstanbul
2.Karşıyaka 583. Sk. No:3, 63050 Şanlıurfa Merkez/Şanlıurfa

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Hakkında sınır dışı etme kararı verilen başvurana, yanıtılarak gönüllü geri dönüş formu imzalatıldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Müvekkilinin İstanbul ili Esenyurt ilçesinde eşi ve 3 çocuğuyla birlikte yaşadığını, iş yerindeki arkadaşıyla tartışması sebebiyle yürütülen adli süreç neticesinde İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından müvekkili hakkında 6/6/2023 tarihinde sınır dışı etme kararı verildiğini, aynı tarihte müvekkilinin Tuzla Geri Gönderme Merkezinde idari gözetim altına alındığını, akabinde Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezine gönderildiğini,

b. 5/7/2023 tarihinde Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezindeyken kendisine, bazı evrakları imzalarsa ailesinin yanına dönebileceği söylenerek gönüllü geri dönüş formlarının imzalatıldığını, ardından Suriye Tel Abyad bölgesine gönderildiğini ve kendisine geri dönüş yasağı konulduğunu,

c. Müvekkilinin, uygun şekilde tercümanlık hizmetinden yararlanamadan serbest bırakılacağı zannıyla gönüllü geri dönüş formunu imzaladığını, ailesini burada bırakarak Suriye'ye geri dönüş yapmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğunu, ilgili evrakın yanıtılarak kendisine imzalatıldığının aşikâr olduğunu iddia etmiş, müvekkilinin ve ailesinin mağduriyetinin giderilmesi yönünde adımlar atılmasını talep etmiştir.

3. Başvuru kapsamında İstanbul Valiliği İl Göç İdaresinden ve Şanlıurfa Valiliği İl Göç İdaresinden yazılı görüş istenmiş, söz konusu İdareler tarafından başvuranın kendisi hakkında yapılan iş ve işlemleri gösterir belgeler tarafımıza gönderilmiştir. Dosyada yer alan belgelerden özetle; başvuranın 3/6/2023 tarihinde kasten yaralama şüphesiyle gözaltına alındığı, sonrasında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:

Kanunu'nun "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ifade edilen "Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar" kapsamında değerlendirilerek 6/6/2023 tarihinde hakkında sınır dışı etme kararı ile idari gözetim altına alınma kararı alındığı, bu sebeple Tuzla Geri Gönderme Merkezine götürüldüğü ardından da Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezine sevk edildiği, 5/7/2023 tarihinde altında bir tercümanın da imzası bulunan gönüllü geri dönüş istek formunu imzaladığı ve aynı gün Akçakale Kara Hudut Kapısından sınır dışı edildiği anlaşılmaktadır.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili herhangi bir görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"(1) Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

(...)

(3) Kimseye işkence veya eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz."

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumumuzun "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir" ve sekizinci fıkrasında yer alan "9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır" delaleti ile özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: "(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.

9. Mezkur Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesinin birinci fıkrasına göre; "Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve

kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuruda yer alan iddialar, muhatap Kurumların yanıtları ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

12. Başvuran vekili, geri gönderme merkezi idaresi tarafından müvekkilinin yanıltılarak kendisine gönüllü geri dönüş formu imzalatıldığını ve böylece müvekkilinin iradesi dışında Suriye'ye geri gönderildiğini iddia etmektedir.

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme)'nin 2'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir: *"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez."* Sözleşmenin 3'üncü maddesinde ise *"Hiç kimsenin işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muameleyle veya cezaya tabi tutulamayacağı"* ifade edilmiştir.

14. 29/8/1961 tarihli ve 359 sayılı Kanun ile onaylanan, 5/9/1961 tarihli ve 10898 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 28/7/1951 tarihli Sözleşme'nin (Cenevre Sözleşmesi) 33'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ("refouler") etmeyecektir.

(2) Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkum olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez."

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) sınır dışı kararının uygulanması halinde yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin şikayetlerle ilgili olarak geliştirdiği ilkesel yaklaşım şu şekildedir (AİHM, *Soering/Birleşik Krallık*, B. No: 14038/88, 7/7/1989; *Saadi/İtalya [BD]*, B. No: 37201/06, 28/2/2008; *M.S.S./Belçika ve Yunanistan [BD]*, B. No: 30696/09, 21/1/2011; *J.K. ve diğerleri/İsveç [BD]*, B. No: 59166/12, 23/8/2016; *Ghorbanov ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 28127/09, 3/12/2013; *Mamatkulov ve Aksarov/Türkiye [BD]*, B. No: 46827/99, 4/2/2005; *Babajanov/Türkiye*, B. No: 49867/08, 10/5/2016):

"AİHM'e göre yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet edişleri ve ülkeden çıkarılmalarına ilişkin konular doğrudan o ülkenin ulusal egemenlik yetkisine ilişkin olup Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bir başka deyişle bu tür konularda alınan kararların medeni hak ve yükümlülüklerle ilgisi bulunmamaktadır.

Bununla birlikte bir yabancı'nın sınır dışı edilmesi halinde kötü muameleye maruz kalacağına dair ciddi emareler bulunması durumunda taraf devletin Sözleşme kapsamında sorumluluğu ortaya çıkmaktadır. Sözleşme, işkence ve kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğünü içermektedir.

AİHM, Sözleşme'nin 2'nci (yaşam hakkı) ve 3'üncü maddelerinin (işkence ve kötü muamele yasağı) birlikte ihlal edildiğine ilişkin şikayetlerde kural olarak işkence ve kötü muamelenin mutlak şekilde yasaklandığı gerçeğinden hareketle başvuruları 3'üncü maddeyle sınırlı olarak incelemektedir. Bu

kural geri gönderilen ülkede idam cezası uygulanacağı gibi doğrudan yaşam hakkının konusunu oluşturan şikayetler bakımından geçerli değildir.

AİHM, kötü muamele riski bulunan ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğünün kamu düzeni veya kamu güvenliği bakımından risk oluşturanlar bakımından da geçerli olduğunun ve hatta uluslararası terörizm tehlikesinin bulunduğu hallerde bile bu yükümlülüğe bir istisna getirilemeyeceğinin altını çizmektedir.

AİHM, geri gönderilen ülkede kötü muamele riskinin varlığını haklı gösteren önemli gerekçelerin bulunması halinde bu iddiaların kapsamlı ve titiz (etkili) bir şekilde incelenmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

AİHM, söz konusu incelemenin etkililiğinden bahsedebilmek için sınır dışı kararı uygulanmadan önce ilgili kişiye bağımsız bir mercie başvuruda bulunma imkânı sunulması ve inceleme sonuçlanıncaya kadar sınır dışı kararının uygulamasının kendiliğinden (otomatik olarak) durdurulmasının önemine vurgu yapmaktadır.

AİHM'e göre Sözleşme'nin 3'üncü maddesinin ihlaline karar verilebilmesi için kötü muamele iddiasının bir olasılığın ötesinde gerçek bir risk düzeyine ulaşması gerekmektedir. Söz konusu riskin ciddiliği incelenirken geri gönderilecek ülkeyle ilgili koşullar taraf devletçe resen araştırılmalıdır. Bu araştırma yapılırken bağımsız insan hakları örgütlerinin ve hükümetlerin hazırladığı ülke raporlarından yararlanılması mümkündür.

AİHM'e göre başvurucuların kişisel durumlarına ve geri gönderilecekleri ülkede karşılaşacakları risklere ilişkin iddialarını ayrıntılı şekilde açıklama ve (varsa) iddialarını destekleyen belgeleri sunma yükümlülükleri bulunmaktadır. Bir başka deyişle başvurucuların kişisel durumlarına ilişkin iddialarını ispat külfeti kendilerine aittir." (Anayasa Mahkemesi (AYM), A.A. ve A.A. Başvurusu, B. No: 2015/3941, 1/3/2017, para. 38)

16. Anayasa Mahkemesinin ise öldürülme veya kötü muameleyle uğrama riski bulunan ülkeye sınır dışı etme konusunda benimsediği genel ilkeler şu şekildedir:

"i. Anayasa'nın 17'nci maddesi, Anayasa'nın 5'inci maddesi ile Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin 16'ncı maddesi ile birlikte yorumlandığında devlete, egemenlik yetkisi alanında olup gönderildikleri ülkede kötü muameleyle maruz kalabilecek yabancıların maddi ve manevi varlıklarına yönelik risklere karşı korunmaları yönünde pozitif yükümlülük de yüklemektedir. Nitekim Anayasa'nın 17'nci maddesinde devlete getirilen kötü muamelede bulunmama (negatif) yükümlülüğünün herhangi bir istisnasına yer verilmemiş, temel hak ve özgürlüklerin savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde kullanılmasının durdurulmasına imkân veren Anayasa'nın 15'inci maddesinde de maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı belirtilmiştir.

ii. Anılan pozitif yükümlülük kapsamında sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için bu kişiye sınır dışı kararına karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir. Aksi hâlde sınır dışı edildiğinde kötü muameleyle maruz kalma riski altında olduğunu iddia eden ve bu iddiasını delillendirme konusunda devlete göre daha kısıtlı imkânlarla sahip olan yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla kötü muameleyle karşı koruma pozitif yükümlülüğünün -anılan yasağın koruduğu hakların doğası gereği- hakkında sınır dışı kararı verilen bir yabancıya iddiaları araştırma ve bu kararı adil bir şekilde inceletme imkânı sağlayan usul güvencelerini de içerdiği kuşkusuzdur. Bu çerçevede sınır dışı

etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin iddianın savunulabilir (araştırılabilir/tartışılabilir /araştırmaya değer/makul şüphe uyandıran) ve belirli bir ciddilik seviyesinde olması gerekmektedir. Ayrıca varsa sözü edilen iddiayı destekleyen bilgi ve belgelerin sunulması durumunda idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Anılan usul güvencelerinin bir gereği olarak idari makamlar tarafından alınan sınır dışı kararlarının bağımsız bir yargı organı tarafından denetlenmesi, bu denetim süresince sınır dışı kararlarının icra edilmemesi ve yargılama sürecine tarafların etkili katılımının sağlanması gerekir.

iii. Sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edilebileceğine karar verebilmek için geri gönderilen ülkedeki riskin varlığının bir olasılığın ötesinde gerçek bir risk seviyesinde olduğunun ispatlanması gerekir. Bu konudaki ispat külfeti iddianın niteliğine göre kamu makamlarına ve/veya başvurucaya ait olabilir.

iv. Gerçek riskin varlığına ilişkin maddi olguların bulunup bulunmadığı araştırılırken kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır. Ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler olması hâlinde yeni durum da göz önünde tutulmalıdır.

v. Sınır dışı etme kararıyla ilgili bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü, geri gönderilen ülkede kötü muamele riskinin varlığına ilişkin savunulabilir bir iddianın bulunduğu durumlarda idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesi, usul güvencelerinin sağlanmadığını değerlendirdiğinde ikincillik ilkesi gereği kural olarak yeniden yargılama yapılması amacıyla ihlal kararı verir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir. Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi, sınır dışı işleminin gerçekleşmesi hâlinde kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmeyeceğine ilişkin bir değerlendirme yapabilir.” (AYM, Abdülkerim HAMMUD Başvurusu, B. No: 2019/24388, 2/5/2023, para. 46).

17. Somut olayda Suriye uyruklu olan başvuran, karısı ve 3 çocuğu ile birlikte İstanbul’da yaşamaktayken bir kavgaya karışarak 3/6/2023 tarihinde kasten yaralama şüphesiyle gözaltına alınmış, ardından 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun “Sınır dışı etme kararı alınacaklar” başlıklı 54’üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ifade edilen “Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar” kapsamında değerlendirilerek 6/6/2023 tarihinde İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından başvuranın güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması halinde menşe ülkesine çıkışının sağlanmasına, ayrıca idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

18. 6458 sayılı Kanun’un “Geri gönderme yasağı” başlıklı 4’üncü maddesinde bir kimsenin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemeyeceği; “Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar” başlıklı 55’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunan bir kimsenin sınır dışı edilemeyeceği düzenlenmiştir.

19. Bununla birlikte, 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği’nin “Genel hükümler” başlıklı 33’üncü maddesinin birinci fıkrasında; geçici

koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların, kanunlara ve idari gerekliliklere uymakla yükümlü olduğu, aksine hareket edenler hakkında gerekli adli işlemler ile idari yaptırımların genel hükümlere göre yerine getirileceği belirtilmektedir.

20. Başvuranın sınır dışı edilmesine ilişkin verilen kararda menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca bulunduğu kabul edilmiş ancak gönüllü olması halinde menşe ülkesine çıkışının sağlanacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla yetkili makamlarca geri gönderilen ülkedeki riskin seviyesinin belirli bir ciddiyette olduğunun değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu noktada incelenmesi gereken husus dönüş öncesi gönüllü olduğu savunulan başvuranın yeterli şekilde bilgilendirilip bilgilendirilmediği yani bu dönüşü bilinçli yapıp yapmadığıdır.

21. Mezkur Yönetmelik'in "*Gönüllü geri dönüş*" başlıklı 42'nci maddesi aşağıdaki hükümleri içermektedir:

“(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan gönüllü olarak ülkesine dönüş yapacaklara gerekli kolaylık gösterilir ve imkânlar ölçüsünde destek sağlanabilir.

(2) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, ilgili ülke makamları, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde planlayabilir, proje ve program hazırlayabilir ve uygulayabilir.

(3) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanması amacıyla uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir.

(4) Gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanmasına dair usul ve esaslar ile gönüllü geri dönüş yapanlara sağlanabilecek yardımlar Genel Müdürlük tarafından belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır.”

22. Gönüllü geri dönüş mekanizmasının gönüllülük esasına dayanması gerekmektedir. Bu bağlamda kişinin bilinçli bir şekilde gönüllü geri dönüş kararı alabilmesi için kişinin geri dönüş sürecine ilişkin yeterli düzeyde bilgilendirilmesi önem arz etmektedir.

23. Başvuran, Türkçe ve Arapça olarak matbu şekilde düzenlenen 5/7/2023 tarihli gönüllü geri dönüş istek formuna istinaden sınır dışı edilmiştir. Altında başvuran ile görevli personelin ve tercümanın da imzasının bulunduğu gönüllü geri dönüş istek formunda matbu şekilde "*Gönüllü geri dönüş talebine istinaden menşe ülkemdeki genel durum ve güvenlik hakkında yetkililer tarafından bilgilendirildim. Gönüllü geri dönüşle, Türkiye Cumhuriyeti'nin bana sağladığı korumanın sona erdiğini biliyorum. Değerlendirmelerimin ardından, Suriye Arap Cumhuriyeti'ne gönüllü olarak geri dönme kararımı teyit ediyorum.*" ifadeleri yer almaktadır.

24. Geri dönüş talepli formların gönüllü bir şekilde imzalandığına ilişkin güçlü bir karine oluşturması bakımından söz konusu formların Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği temsilcisi, temsilcinin bulunmaması durumunda Kızılay yetkilisi, Kızılay yetkilisinin de bulunmaması hâlinde valiliklerce uygun görülen sivil toplum kuruluşu temsilcisi veya valilik İl İnsan Hakları Kurulu görevlileri tarafından da imzalanması gerektiği kabul edilmektedir (AİHM, *Akkad/Türkiye*, B. No: 1557/19, 21/6/2022, para. 83,86; AYM, *Abdulkerim HAMMUD Başvurusu*, para. 56). Başvuranın imzasını içeren form incelendiğinde, İl İnsan Hakları Kurulu Üyesinin de imzasının bulunduğu görülmektedir. Öte yandan başvuru dilekçesinde başvuranın Arapça okuryazar olmadığına ilişkin bir iddia bulunmamaktadır. Dolayısıyla tercüman eşliğinde imzalanan gönüllü geri dönüş istek formunun başvuran tarafından bilinçli bir şekilde imzalandığı kabul edilmelidir. Bu kapsamda başvuranın, uygun bir tercüman hizmetinden yararlandırılmadan ailesinin yanına gönderileceği söylenilerek yanıltıldığı ve söz konusu formu yanlış bir bilgiye dayanarak imzalamış olduğu iddiasının gerçeği yansıtmadığı değerlendirilmektedir.

25. Başvuran adına, ilgili idare mahkemesine sınır dışı etme kararının iptaline ilişkin açılmış bir dava bulunmamaktadır. Bu durumda başvuranın etkili bir hukuki yardım hizmetinden yararlanıp yararlanmadığı sorusu gündeme gelmektedir.

26. 6458 sayılı Kanun'un "*Sınır dışı etme kararı*" başlıklı 53'üncü maddesi şöyledir:

“(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancı rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.”

27. İstanbul İl Göç İdaresi tarafından sunulan bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır ki; başvurana 7/6/2023 tarihinde sınır dışı etme kararı tebliğ edilmiştir. Tebliğ formunda başvuranın sınır dışı etme kararına karşı başvurabileceği yargı yolu ve süresinin hem Türkçe hem Arapça dillerinde açıkça ifade edilmiş olduğu, ayrıca talep halinde İstanbul Barosu ile avukatlık hizmeti sağlanabilmesi için iletişime geçileceğinin ifade edildiği görülmektedir. Dolayısıyla kendisinin imzasının da yer aldığı tebliğ formuna göre başvuranın, avukat yardımına erişebileceği konusunda bilgi sahibi olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim 8/6/2023 tarihinde Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezine teslim edilen ve burada 1 ay kadar tutulan başvuranın, bu süreçte avukat yardımından faydalanabildiği Kurumumuza yapılan başvurudan da anlaşılmaktadır. Fakat avukatının öngörülen sürede sınır dışı etme ve idari gözetim altına alınma kararlarına karşı yargı yollarına başvurmadığı görülmektedir. Bu durumda ilgili idarelerden kaynaklanan bir hak kaybının olmadığı değerlendirilmektedir.

28. Sonuç olarak, başvuran vekilinin iddialarının soyut kalmış olması ve başvuru konusu kötü muamele iddiasının ispatına elverişli bir delil bulunmaması sebebiyle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulama bulunmadığı, bu çerçevede kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/4/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye